

วัฒนธรรมท่องเที่ยว ในยุคดิจิทัล

ทำไมเราจึงท่องเที่ยว...

คำถามนี้ตอบได้ไม่ยากในโลกยุคที่เรายังต้องไปเยี่ยมญาติเยี่ยมเพื่อนฝูงด้วยรถไฟและรถโดยสาร แต่อาจจะตอบยากแล้ว เพราะปัจจุบันความหมายและลักษณะของมันกำลังกลับหัวกลับหาง

การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการที่ปัจเจกบุคคลเกิดความคุ้นชินเบื่อหน่ายกับพื้นที่เดิม ๆ ตัดสินใจละทิ้งมันชั่วคราวเพื่อไปสัมผัสกับสถานที่อื่นแปลกใหม่ ไม่คุ้นเคย ทั้งด้วยความมุ่งหมายที่จะตื่นตาตื่นใจ ความแปลกประหลาด ได้สัมผัสอารมณ์อันคาดไม่ถึง เพื่อให้ตื่นเต้น ตื่นตัว กระตุ้นไฟบางอย่างในตัวเอง

มีนักวิชาการบอกว่า การท่องเที่ยวสัมพันธ์กับการสัมผัส ความแปลกใหม่ การจับจ่ายซื้อหา และความทรงจำ บนวงจรที่ว่า การท่องเที่ยวหมายถึงบุคคลกำหนดเวลาว่างเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่วางเอาไว้ หลังจากนั้นก็ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่นั้น เช่น จับจ่ายซื้อหา ถ่ายรูป

พบปะผู้คน ดู-ชม จากนั้นจึงเดินทางกลับบ้าน เมื่อเวลาผ่านไป ก็ระลึกถึงการเดินทางนั้นผ่านการย้อนทวนความทรงจำที่บันทึกไว้ทั้งในสมอง สมุดบันทึก และภาพถ่าย

ในโลกยุคดิจิทัล เราสามารถสัมผัสโลกที่อยู่ไกลออกไปได้แค่เพียงกระดิกนิ้ว สัมผัสสถานที่แปลกใหม่ได้เพียงชั่วคลิก ทุกคนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจึงสามารถสร้างประสบการณ์ส่วนตัวเสมือนจริงเหนือความแปลกตาและแปลกใหม่ได้อย่างเท่าเทียมกันพร้อมทั้งมีโอกาสสะท้อนประสบการณ์ที่ตนเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย

ทุกสามารถกระทำให้ครบวงจรการท่องเที่ยวดังข้างต้นได้แม้ว่าจะนั่งอยู่บนเก้าอี้ เพียงแต่วงจรนั้นไม่ก่อให้เกิดรูปธรรม หรือการเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรม เป็นแต่เพียงการท่องเที่ยวเสมือนจริง

กระนั้นก็ตาม นักท่องเที่ยวเสมือนจริงก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวได้หากเขาไม่ใช่เป็นผู้นิยมจับจ่ายซื้อหา เขาสามารถเก็บสะสม

ภาวะอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่เหมือนนั้นได้
ในรูปของการดู/เห็น ทรงจำ และย้อนทวนทวนระลึก
เขาสามารถบันทึกภาพที่ประทับใจเอาไว้ในโทรศัพท์
ส่วนตัว และเปิดฟลैชเดอร์ออกมาดูเป็นระยะ ๆ หรือ
เข้าเว็บไซต์ดังกล่าวอีกครั้งหากนึกถึงหรืออยากรู้
เห็นเกี่ยวกับสถานที่นั้น

ถ้าเช่นนั้นแล้ว คนในยุคดิจิทัลจำเป็นจะต้อง
ท่องเที่ยวอะไรอีก

เพราะหากการท่องเที่ยวคือการสัมผัสความ
แปลกใหม่ เราจะรู้สึกแปลกใหม่กับสถานที่ที่เราเคย
พบเคยเห็น เคยรู้รายละเอียดมาแล้วจากอินเทอร์เน็ต
ได้อย่างไร

ประสบการณ์เสมือนจริงในโลกดิจิทัลทำให้เรา
ด้านชากับความแปลกใหม่มากขึ้นใช่หรือไม่?

หากพิจารณาจากปรากฏการณ์การท่องเที่ยว
ปัจจุบัน เราจะรู้สึกได้ว่า การเคลื่อนไหวของผู้คน
เพื่อการท่องเที่ยวกลับมีความคึกคักมากมายทั้งใน
แง่กระแสและปริมาณผู้คน ท้องถิ่นต่าง ๆ จัดสรร
จัดวาง วัสดุวัตถุต่าง ๆ นานา ตามแต่จะสร้างสรรค์
กันขึ้นได้ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

หน่วยงานรัฐบาลก็ส่งเสริมการท่องเที่ยว ธุรกิจ
การท่องเที่ยวและบริการกลายเป็นช่องทางสำคัญ
ที่สร้างรายได้ให้แก่คนไทย มีกระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬาให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการ
ท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ในฐานะช่องทางเพิ่ม
รายได้ของประเทศ เกิดสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการ
ท่องเที่ยวไทย มีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อการ
ท่องเที่ยวชุมชนอย่างเข้มข้น

ทั้งหมดล้วนแล้วแต่ยืนยันให้เห็นว่าการท่องเที่ยว
กลายเป็นกระแสใหญ่ที่มีความหมายต่อทั้งสังคม
และปัจเจกบุคคล ในสถานการณ์เช่นนี้ การท่องเที่ยว
เสมือนผ่านโลกดิจิทัลจึงนอกจากจะไม่ได้มีความหมาย
ในการลดทอนความนิยมในการท่องเที่ยวแล้ว

เป็นไปได้หรือไม่ว่า มันกลับเป็นตัวส่งเสริมให้
การท่องเที่ยวมีความคึกคักไปเสียอีก

ถ้าเช่นนั้น คุณลักษณะของการท่องเที่ยว หรือ
ความหมายของการท่องเที่ยวในโลกดิจิทัลก็อาจจะ
เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ผมนึกถึงเรื่องนี้หลังจากได้ดูชิ้นงานศิลปะจัดวาง
ชิ้นหนึ่งของ Aram BARTHOLL ศิลปินชาวเยอรมัน
ที่จัดแสดงอยู่ที่ถ้าพระนาง จังหวัดกระบี่

งานชิ้นนี้ชื่อว่า PERFECT BEACH HD เป็น
ภาพพิมพ์ขนาดใหญ่สองภาพ เป็นภาพหาดใน
แหล่งท่องเที่ยวเขตร้อน ภาพหนึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ
กลางน้ำใกล้ ๆ กับถ้าพระนาง อีกภาพหนึ่งเป็นภาพ
หาดทราย สกรีนเซิร์ฟเวอร์ในคอมพิวเตอร์ที่คน
ทั่วโลกคุ้นเคย

เรารู้กันอยู่ว่าภาพสกรีนเซิร์ฟเวอร์นั้นมักจะดู
ลุดดาดและเกินจริง BARTHOLL บอกว่าภาพเหล่านี้
มักมีกฎเกณฑ์เฉพาะร่วมกัน เช่น เรื่องสีที่มีความ
จืดชืดที่สุด แต่ทั้งหมดทั้งสิ้นนี้ภาพสกรีนเซิร์ฟเวอร์
เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างสรรค์ในจินตนาการให้แก่
ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ พวกเราเชื่อว่าสวรรค์เช่นนั้นจะ
มีอยู่ไม่ได้อีกที่หนึ่ง

BARTHOLL บอกด้วยว่า ภาพพิมพ์อัน
เป็นผลงานจัดแสดงของเขาอ้างอิงถึงสิ่งที่เราได้ยิน
จนเบื่อและความฝันเกี่ยวกับชายหาดเขตร้อนอัน

สมบูรณ์แบบซึ่งเป็นที่แปลกตาสำหรับการพักผ่อน และการลาพักร้อน ภาพผืนดังกล่าวนี้เป็นภาพ ตัวแทนของสวรรค์ในโลกจากมุมมองของนักท่องเที่ยว

เราเฝ้ามองสวรรค์จากคอมพิวเตอร์จนกระทั่ง รู้สึกคุ้นเคย พยายามแสวงหาภาพและเรื่องเกี่ยวกับ สถานที่ที่คล้าย ๆ กันนั้น หาดทรายในประเทศ เขตร้อนที่โหดร้าย ทราวยเนียนละเอียด ท้องฟ้า สีฟ้า เมฆกระจายเป็นรูปร่างชวนจินตนาการ คลื่น กระดกเบา ๆ ราวส่งเสียงกระซิบหาดทราย มะพร้าว สะบัดใบรับลมเหมือนเสียงปรบมือของเด็กน้อยใน โรงเรียน

เราจินตนาการถึงสิ่งเหล่านั้น

สวรรค์กลายเป็นจริงได้เมื่อเราท่องอินเทอร์เน็ต แต่แกนของ BARTHOLL บอกว่า สวรรค์จะไม่มีอยู่ อีกต่อไปหากเราก้าวสู่โลกแห่งความเป็นจริง ภาพพิมพ์สกรีนเชิร์ฟเวอร์อาจทำให้เราฝันเพื่อง แต่ภาพพิมพ์สถานที่จริงที่อยู่ตรงหน้ากลับสะท้อน ธรรมชาติของความงามที่ไม่ได้มีสีสันฉูดฉาดและ จัดจ้านได้จริงยิ่งกว่า

เช่นเดียวกับภาพสถานที่ท่องเที่ยวอันแปลกใหม่ ในอินเทอร์เน็ต เราสัมผัสภาพเหล่านั้นผ่านการ ถ่ายทอดด้วยกล้อง ด้วยตัวหนังสือ และคำบอกเล่า ต่าง ๆ มากมาย กระทั่งเราคุ่นชิน เราคุ่นเคยกับ สวรรค์ที่เราหมายตาจะท่องเที่ยวจนอาจจะเรียกได้ ว่ามันเป็นความคุ้นชินเหมือนเราได้เคยไปเที่ยวที่นั่น

มาแล้ว แต่ความคุ้นชินนั้นกลับไม่ใช่พลังที่จะดึงดูด เราไม่ให้ไปท่องเที่ยวยังที่นั่นอีก ความคุ้นชินมัน กลับกลายเป็นพลังข้างม้าที่จู่ดลากเราให้ต้อง แฝกกระเป๋าย่างเท้าออกไปจากที่ที่เราอยู่เพื่อไปหา มันมากขึ้น

โลกดิจิทัลกลับพลิกทิศทางและความหมาย ของการท่องเที่ยว

ในยุคแห่งวรรณกรรมท่องเที่ยวประเภทที่เรียกว่า “นิราศ” การที่กวีในฐานะปัจเจกบุคคลเดินทาง ท่องเที่ยวไปในพื้นที่อันแปลกใหม่และห่างไกล เป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้กวีผู้นั้นสามารถนำพา ความแปลกใหม่กลับมาสู่ชุมชนได้ วรรณกรรมนิราศ ทำหน้าที่บอกเล่าถึงความแปลกใหม่ กระตุ้นต่อม กระหายอยากจะทำท่องเที่ยวให้แก่คนอีกจำนวนมาก ที่ได้อ่านหรือฟังนิราศนั้น

วรรณกรรมนิราศจึงเป็นวรรณกรรมเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยมีความแปลกใหม่เป็นเสน่ห์

แต่อินเทอร์เน็ตกลับส่งเสริมความคุ้นเคยและ คุ้นชิน มันเปิดโอกาสให้ผู้คนได้สัมผัสสถานที่ ท่องเที่ยวที่ตนปรารถนาอย่างรอบด้าน ทุกแง่มุม ไม่มีการเดินทางผจญภัยใดหลงเหลืออยู่อีก ทุกอย่าง ราบรื่น ราคาตัวโดยสาร เส้นทาง อาหารการกิน ที่พัก จุดแวะชม ความลึกซึ้งซับซ้อนถูกตีแผ่ออกมาชนิด ที่สถานที่เหล่านั้นได้เปิดกายถวายตัวแก่นักท่อง อินเทอร์เน็ตไปหมดแล้วโดยสิ้นเชิง แต่พวกเขาก็ยังไป ไปเพื่อเสพความคุ้นเคยและคุ้นชินเหล่านั้น

ในโลกยุคนี้ เราจึงท่องเที่ยวไปในความคุ้นชิน มากกว่าที่จะท่องเที่ยวไปในความแปลกใหม่

การท่องเที่ยวในยุคนี้คือการเดินทางไปเพื่อเป็น ประจักษ์พยานยืนยันถึงสถานที่ที่ดำรงอยู่ผ่านโลก ดิจิทัลว่ามันเหมือนที่มันได้แสดงอยู่หน้าจอหรือไม่

อันเป็นที่แน่นอนว่า ทำยที่สุดแล้ว นักท่องเที่ยว ก็พบว่า “ไม่เหมือน” ■